

سینما در عصر مشروطه

پژوهشی در هنر عصر مشروطیت (کتاب اول)

گردآوری، تدوین و مقدمه: مسعود کوهستانی نژاد

نشر مهرنامگ

پیدا می‌کند، وجود مکانی خاص برای برپایی آنهاست. به این معنی که سینما خورشیدرشت و یا تئاتر ایلزیون تبریز و یا سینمای مسیو جرج همدان مکان‌های مستقل سینمایی بودند، برخلاف تهران که اکثریت سینماهای آن شامل پرده‌های سینمایی بودند که در اماکنی همچون گراند هتل و یا کازینو به نمایش گذاشته می‌شدند. کوهستانی نژاد در بحث گروه‌های فرهنگی و سینما، معتقد است که رونق سینما و درآمد حاصله از برگزاری پرده‌های فیلم، توجه گروه‌های فرهنگی فعال در عصر مشروطه را، جهت استفاده از سینما برای جلب توجه عموم به گردهمایی‌ها و مراسم آنها جلب کرد. از آن جمله، شرکت کنفرانس در اسفندماه ۱۲۸۸، مجمع سروش دانش، شرکت کمیسیون نمایش بنی اسرائیل، انجمن حوییه صیون و اسرائیل و مجمع شاگردهای مدرسه ارامنه و... که از گروه‌های فرهنگی به حساب می‌آمدند. در طول همین دوره که کتاب حاضر به بررسی آن پرداخته، ارتباط دولت با سینما محدود به صدور چند دستورالعمل و اعلان و همچنین تهیه تدارکات لازم برای استفاده از سینما در امور آموزش می‌شود.

بخش پایانی کتاب به ارائه موارد متفرقه و ذی‌ربط در گسترش هنر سینما در عصر مشروطه اختصاص یافته است. از وضعیت گراند هتل، مکانی که حداقل نیمی از پرده‌های سینمایی عصر مشروطه در تهران با عنوان‌هایی چون سینما در آنجا تشکیل شده بود، گزارش‌ها و اعلان‌هایی ارائه می‌شود. آخرین وصایای میرزا ابراهیم خان عکاس باشی، گزارش از پیشنهاد تأسیس کارخانه سینماتوگراف در ایران و همچنین گزارشی از نحوه نمایش مستند مجلس مؤسسان در مدرسه‌ی نظام و توصیف صحنه‌های آن داده می‌شود. در پایان نیز خواننده ضمن مرور بر مقالاتی پیرامون سینما در نشریات آن زمان، از دیدگاه فعالان عرصه‌ی فرهنگ در عصر مشروطه نسبت به سینما آگاهی می‌یابد.

هدف اصلی مجموعه حاضر، پژوهش در هنر عصر مشروطه و معرفی هنر این عصر است، که به شناخت ویژگی‌ها و خصلت‌های درخشان آن می‌انجامد. این اثر نخستین جلد از مجموعه‌ای است که به دلیل تقارن با یک‌صدمین سالگرد تأسیس سینما در ایران، به بررسی وضعیت سینما در ایران آن روز اختصاص یافته است. همان گونه که پیش‌گفتار کتاب متذکر می‌شود علاوه بر گزارش‌ها و اعلان‌های گردآوری شده از جراید چاپ شده آن زمان، اسناد معدودی نیز در خلال اعلان‌های مزبور گنجانده شده‌اند. کوهستانی نژاد در این مجموعه تلاش کرده است تا در نقل اعلان‌های سینمایی شکل ظاهری، نوع نگارش و حتی نوع چاپ و حروف آنها رعایت شود. به علاوه این مجموعه دربرگیرنده‌ی بخشی است که به سیر کلی رویدادهای سینمایی ایران در آن دوره می‌پردازد. در ادامه نیز تأثیر انقلاب مشروطه بر سینمای آن دوره مورد توجه قرار گرفته است.

کتاب پس از مقدمه و بخش اسناد و مدارک به سینماهای تهران، سینماهای شهرستان‌ها، سینما و گروه‌های فرهنگی، گراند هتل، همچنین مقالاتی پیرامون سینما، فهرست‌ها و تصاویر اشاره می‌کند. کوهستانی نژاد تاریخ سینمای ایران در عصر مشروطه را به روایت اعلان‌ها و اسناد حاضر، از فتح تهران توسط مجاهدین مشروطه خواه در جمادی‌الثانی ۱۳۲۷ قمری، و استقرار دایم مشروطه آغاز می‌کند. سپس تماشاخانه بومر و روسی خان، تماشاخانه نصریه، سینمای جدید علاءالدوله، سینما خورشید اردشیرخان، سینما خورشید لاله زار، سینما پالاس، سینما خورشید گراند هتل، سینما پاته، سینما خورشید فاروس و... را مورد توجه قرار می‌دهد.

در مورد سینماها در شهرستان‌ها، گزارش‌های موجود در مورد وضعیت سینما، به دلیل کمبود منابع محدود به چند شهر شده است. آنچه در مورد سینمای شهرستان‌ها اهمیت